שנאמר °כל גיא ינשא: תניא *הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח, ומותר באורז, בחילקא בטרגים ובטיסני. *הנודר מן פירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות, ואם אמר "גידולי שנה עלי" אסור בכולן. *הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות, ואם אמר "גידולי קרקע עלי" אסור בכולן. ורמינהי *על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו *ותניא על המלח ועל הזומית ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו? אמר אביי מירבא רבו מארעא, מינק מאוירא ינקי ולא מארעא. והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ? תני על דבר שאין יונק מן הארץ:

מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה, אמר "קונם צמר עולה עלי" מותר להתכסות בגיזי צמר (א) "פשתן עולה עלי" מותר להתכסות באניצי פשתן. ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר: טען והזיע והיה ריחו קשה - אמר "קונם צמר ופשתים עולה עלי" מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו:

גמ' תניא הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדא ובפסקיא ובאסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליניא ומכנסים וכובע. מאי "איסקורטי"? אמר רבה בר בר חנה כיתונא דצלא. תניא *יוצאין בשק עבה ובסגוס עבה וביריעה ובחמילה מפני הגשמים אבל לא בתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים, *הרועים יוצאין בשקים ולא הרועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה: ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר כו': תניא *כיצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר: היה לבוש צמר והצר ואמר "קונם צמר עולה עלי" אסור ללבוש ומותר לטעון, היה טעון פשתן והזיע ואמר "קונם פשתן עולה עלי" מותר ללבוש ואסור לטעון:

מתני'

ר"ן

כל גיא ינשא. אע"ג דלא כתיב גבי האי קרא ומכאילא במות דהא איהו בתורה והאי בנביאים אפי' הכי כיון דכתיב דהקב"ה משפילו כגיא מייתי ראיה שהמשפיל עצמו סופו לעלות כדכתיב כל גיא ינשא: ולענין הלכה בעיין דרבא לא איפשיטא הילכך לא גבי משכר בתים ושכר ספינות דיד בעל השטר על התחתונה אבל לגבי נדרים נקטינן לחומרא וכולן בכלל: תניא הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש. כיון דמדגן ור' מאיר קתני לה: חילקא. חטה נחלקת לב': טרגים. אחד לג': טיסני. אחד לד' הכי אמר בפ' מי שהפך (מו"ק דף יג:): ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכולן. מיהו דוקא בשלא אסרן עליו אלא זמן שהוא יכול לעמוד בו אבל לעולם לא הוי נדרא כלל שאי אפשר לו לקיימו: זמית. שלמור"א בלע"ז: ומותר בכמהין ופטריות. דלאו פירות הארץ נינהו מיהו בכלל גידולי קרקע איתנהו כדמפרש ואזיל: ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו. אלמא לאו גידולי קרקע נינהו דהא תני ברישא דברייתא על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו: מירבא רבו מארעא. ולפיכך כי אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות מיהו עיקר יניקתם מאוירא ינקי ומש"ה מברך עלייהו שהכל: תוספתא (פ"ד) הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין וגרסינן עלה בירושלמי כמאן דאמר הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם כלומר שדרכן לקרות תירוש לדברים המתוקים ולא ליין ברם כמאן דאמר לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם התורה קראה אותו תירוש תירושך זה יין הילכך אנן דמשתעינן בלשון לעז אם נדר מן התירוש בלשון הקדש אסור ביין ומותר בכל מיני מתיקה דאנן לא קרינן תירוש אלא ליין כלשון תורה ותנן בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל.) הנודר מן המזון מותר במים ומלח והוינן בה מים הוא דלא איקרו מזון הא כל מידי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתיה דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על ה' המינים בלבד אמר רב יוסף באומר כל הזן עלי דכה"ג אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מן המזון אינו אסור אלא מה' מינין: מתני' מותר בשק וביריעה ובחמילה. דלא מיקרי כסות: מותר להתכסות בגיזי צמר. שאינו במשמע [אלא] לבישה: הכל לפי הנודר. לפי מה שהיה ענין הנודר בשעת הנדר ועל איזה ענין נדר: גמ' פונדא. אזור חלול: סקרטיא קטבלית. כולם מיני מלבושים של עור וכדמפרש מאי סקרטיא כיתונא דצלא חלוק של עור שלובשים העבדנים על בגדיהם: יוצאין בשק עבה. בשבת ולא אמרינן משוי הוא ולא שק ממש אלא כעין שק דהא תני בסיפא הרועים יוצאין בשקים: תניא כיצד א"ר יהודה וכו' והצר. שהמלבוש היה צר ונצטער בו ומסתברא לי דברייתא פליגא אמתני' בסברא דרבי יהודה דתנא דמתניתין סבירא ליה דרבי יהודה מודה לת"ק דכל היכא דליכא הוכחה 'לבישה' משמע ולא טעינה, ורבי יהודה דברייתא משמע דסבירא ליה דלמשרי טעינה נמי בעי הוכחה אבל כל היכא דליכא הוכחה אסור אפילו בטעינה ומסתברא דכמתניתין קיימא לן הילכך סתמא לבישה משמע ולא טעינה אבל היה טעון ומתוך כך נדר אסור בטעינה ומותר בלבישה זהו מה שנ"ל ודברי הרמב"ם ז"ל אינם כן בפ"ח מהלכות נדרים (הלכה ח):

מתני'

רש"י

חילקא. חטה שנחלקת לשנים: טרגים. לשלשה: טיסני. לארבעה ולהכי שרי שכבר נשתנה החטה: אסור בכולן. דכולן גידולי שנה נינהו: מותר בכמהין ופטריות. שגדלין כמי על העצים: אסור בכולן. דכמהין ופטריות גידולי קרקע נינהו: זומית. שלמור"א בלע"ז: אומר שהכל נ"ב. מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטריות אלמא דלאו גידולי קרקע נינהו: מאוירא ינקי. שאין להם שרשים בארץ לפיכך אין מברכין עליהם כדבר שגדל מן הארץ: והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ. והייני כמהין ופטריות אלמא אפי' מירבא נמי לא רבו מארעא: שאין יונק. דהיינו כמהין ופטריות דמאוירא ינקי: מתני' חמילה. כעין יריעה היא: קונם צמר עולה כו'. משמע מלבוש של צמר: באניצי פשתן. דדייק ולא נפיץ: טעון צמר ופשתן והזיע. מחמת המשוי: והיה ריחו קשה וכו': ואסור להפשילן לאחוריו. לעשות משוי מאותן מינין דבענין שנצטער נדר דהיינו לטעון ולא לכסות ולהכי מותר לכסות: גמ' פונדא. אזור חלול שחוגרין בו: פסקיא. פייסול"א: אסקורטיא. מפרש לקמן: קטבליא. מלבוש של עור קשה שלובש על האסקורטיא: אנפליא. הוס"ש בלע"ז של עור: פליניא. סינר: כיתונא דצלא. מלבוש של עור: (ב) סגוס עבה. מין שק הוא עבה עפי מיריעה: יוצאין בשבת. בכל אלו דברים: אבל לא בתיבה. שלא יכוף תיבה על ראשו ויצא דמשוי הוי: ומותר לטעון. שלא נדר אלא ממלבוש שהרי היה מצטער ממלבוש: והזיע. מכובד משוי: ואסור לטעון. שלא נדר אלא כפי שהצר לו המשוי הילכך מותר ללבוש:

מתני'

תוספות

חילקא: חטין כתושין חלוקין לשנים: טרגים: חד לתלתא: טיסני: חד לארבעה: אסור בכולן. דכמיהין ופטריות בכלל גדולי קרקע הן: [מירבא רבו מארעא]. כמהין ופטריות ודאי מארעא רבו ושפיר מיקרו גידולי קרקע אבל היניקה שלהם אינה אלא מאויר קרקע ולא מברכין בורא פרי האדמה: שק יריעה וחמילה. אינן בגדים הם: מותר להתכסות בגיזי צמר. שלא נתכוון זה אלא לבגד ארוג: הכל לפי הנודר. פירוש לפי ענין שהיה בשעת הנדר: היה טעון. פירוש מופשל לאחוריו כדרך טעוני משאות: מותר להתכסות. שלא נתכוון לאסור אלא בענין שהיה מצטער: כוהו קצרה. שמלבושו צר לו אינו אסור לו אלא בלבישה: פונדא. אבנט חלול ובכסות דמי: פסקיא. פייס"א: אנפליא. קלצו"ן: כיתונא דצלא. פירוש מלבוש עור ויוצאין בשבת להגין מן הגשמים: אבל לא בתיבה קטנה שעל ראשו דמשוי הוא: והזיע. מחמת כובד משאו וה"ה דבלישה מצי למיתני פשתן ובסיפא צמר:

פי' הרא"ש

שנאמר כל גיא ינשא וגו'. קרא אחרינא הוא ודריש ליה אהאי קרא זה שהושפל כגיא ינשא: ומותר באורז. דאין עושין ממנו כלי: בחילקא בטרגי' ובטיסני. חילקא חטה שנחלקת לשנים: טרגים לשלשה. טיסני לארבעה. ואע"פ שקודם שנחלקו היה אסור בחטים עתה שנחלקו ליתנהו בכלל דגן ולא אסר עצמו אלא במה שנקראת

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' יב טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' כב:
ז ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' כג:
ח ג מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ב סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' רד סעי' א:
ט ד מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' כז:
י ה מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' א:
יא ו מיי' פ"ט מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סה:
יב ז מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' א:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד מ"ק יג:] [תוספתא ריש פ"ד] [ברכות מ:] שם. שם ע"ש. [שבת סב. תוספתא שם] [תוספתא פ"ד ע"ש]

תוספת מיימוני: הא נמי הא דקאמר מותר שנחלקו קודם נדרו ויולאו כבר מכלל דגן: בכל פירות הארץ. פרי עץ ופרי האדמה: ועל הזומית. שלמור"א בלע"ז: מירבא מארעא קא רבו. מלחלוחית הארץ הם גדלים אע"פ שאינם נוגעים בקרקע: מתני' שק ויריעה וחמילה. מיני בגדים הם: מותר לכסות בגיזי צמר. שלא נתכוון אלא לבגדי צמר: הכל לפי הנודר. לפי שעת הנדר כיון שניכר שמחמת כובד משאו נדר מותר לכסות: גמ' פונדא ופסקיא. וכן כל אלו מיני מלבושים הם יש שהם של עור ויש שהם של בגד: יוצאים בשקים. בשבת ואין בהם משום משוי כי דרך לצאת בהם מפני הגשמים והוא הדין בלא גשמים נמי שרו: אבל לא בקופה. דלאו דרך מלבוש הוא אלא משוי: היה לבוש צמר והצר כו'. מחמת כובד המלבוש: היה טעון פשתן והזיע. והוא הדין נמי אם היה טעון צמר והזיע:

מתני'

הגהות הב"ח (א) במשנה פשתן עולה: (ב) רש"י ד"ה סגוס עבה. נ"ב והוא מכר בפי"א דנגעים משנה י"א ושם משמע דהוא מין מרדעת: